

ԻՆՏԵՐՈՒՄ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Հարկան լինել 10 րոպե, կես տարվան 6 րոպե:
Առանձին ամսագրերը 5 կոպեկով:
Թիֆլիսում գրվում են միմյանից անկախաբար մեծ:
Ստորագրողները լինում են ուղղակի
Тифлис. Редакция «Мшак»

Խմբագրությունը բաց է առաջին 10—2 մահ
(Բայց կիրակի և տոն օրերին):
Խմբագրությունը լինում է ամեն լուրով:
Բացարարտ խմբակի համար գնում են
խաղաղության քաղաք 2 կոպեկ:

“ՄՇԱԿ”

ԼՐԱԿԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ

1881

(ՏԵՄԵՐՈՐԻ ՏԱՐԻ)

Կը հրատարակվի յոթն զիջում և յոթն պրոպանդանդ ԱՄՆՆ ՕՐ (բացի տոն և տոններին հետևանք օրերին):
ՊՐՈԳՐԱՄԱՄ. I. Տեղական կարգադրություններ, II Առաջնորդող յոթնամյան, III Ներքին տնտեսություն, IV Արտաքին տնտեսություն, V Խառն լուրեր, VI Հեռագրեր, VII Ֆինանս և Բանախոսական, VIII Յայտարարություններ:
ԼՐԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆ, տարեկան 10 րոպե, կես տարվան 6 ր., հինգ ամս. 5 ր., չորս ամս. 4 ր., երեք ամս. 3 ր., երկու ամս. 2 ր. և մի ամս. 1 րոպե:
Գրվել կարելի է խմբագրության մեջ հետևել հասցեով. Тифлис, редакция «Мшак».

Խմբագիր-հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԺՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ
Գերմանիայի հրեաները—նե Երբեք տեսնում են, Նամակ հուշակոթից: Նամակ Գուրալից: Նամակ Սոմալից: Նամակ խմբագրության: Ներքին լուրեր: Արտաքին տնտեսություն: Ազգային թիվեր: Մշակական հեռագրեր: Յայտարարություններ:

ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԻ ՀՐԵԱՆԵՐԸ
Ինչպես յայտնի է, գերմանական մի կուսակցություն, որ հակառակ է հրեաների իրաւունքների, նորեւրումն խնդիրը ներկայացրեց կառավարութեանը, որով պահանջում է թէ հրեաներից խլվին մի քանի քաղաքական իրաւունքներ: Այդ միջնադարեան հրեշտոր շարժման դեմ, որի զիւսուոր պարագլուխներից մէկն է պրոֆէսոր Տրէյլէ, հանդէս դուրս եկան Բերլինի ամենայայտնի անձինք թէ՛ գիտութեան և թէ՛ պետական կենսի մէջ: Տրէյլէի խոսքերին թէ, «Գերմանիայի հրեաները Գերմանիայի դժբաղդութիւնն են», ոչ թէ Բերլինի, բայց և Գերմանիայի այլ քաղաքների բուն գերմանացիները պատասխանում են կրօնական համբերողութեան սկզբունքը բարոյով:

Մենք մասամբ ծանօթացինք մեր ընթերցողներին այդ հակահրեական շարժման հետ մեր անցեալ առաջնորդող յօդուածներից մինի մէջ: Այժմ հակահրեական խնդիրը արդէն ներկայացրած է լանդտագին, պատգամաւորների Ժողովը, որ արդէն մի քանի նիստեր ունեցաւ այդ խնդիրը քննելու համար: Ժողովը լի էր հասարակութեամբ, փողոցի վրա,

ժողովի գոնի մօտ մինչև անգամ հաւաքված էր ամբողջ, սպասելով հետաքրքիր, աղմկայի նիստերի: Բայց ընդհակառակն, նիստերը հանդարտ տեսան: Նոյեմբերի 20-ին խօսեց պատգամաւոր Հէնլ, որ բացատրելով խնդիրը, յիշեցրեց Բերլինի կոնգրէսի այն վճիռը, որով պահանջվում է Բուսինայի, Ալբերիայի և Զերսդորֆիայի հրեաների համար այդ երկիրների քրիստոնեաների հետ հաւասար իրաւունքներ և վերջացրեց իր խօսքը հարցնելով արդե՞ք ինչն է Գերմանիան, որի մայրաքաղաքում էր կայացել այդ վճիռը, կը կամենար ազատութեան կողմից իրան զարգացման աւելի ստոր աստիճանի վրա տեսնել, քան թէ այդ փոքրիկ երկիրները: Կոն Հուսթըր, խորհրդի փոխնախագահ, տեղութեան կողմից պատասխանեց, որ թէև տեղութեանը դեռ ևս պաշտօնապէս յայտնի չէ հրեաների դեմ ուղերձի բովանդակութիւնը, բայց նա կարող է հաստատ աւելի, որ ներկայ օրենսդրութիւնը ճանաչելով կատարեալ հաւասարութիւն դաւանութիւնների մէջ տեղութիւնը ամենին դիտաւորութիւն չունի փոխել այդ օրենքը: Առաջադիմական կուսակցութեանը պատկանողներ Օէյֆար, Վիրսով և Տրէյլէ խօսեցին ընդդէմ հակահրեական շարժման և հաստատեցին որ միայն նախանձր դէպի նիւթական բարօրութիւն ունեցող մարդիկ կարող է թէկազրել հրեաների դեմ բացառական օրենքներ պահանջելու: Կենտրոնի ներկայացուցիչները յայտնեցին որ այդ

խնդիրը, նրանց կարծիքով, ոչ թէ պարզամիտի միջոցով պիտի վճռվի, այլ հասարակական կենսի և գիտութեան միջոցով: Բայց իր աստեղանքները փոխադարձ համբերողութիւն էին քարոզում միմեանց: Կերականները պահանջում էին որ կաթոլիկները վայելէին Գերմանիայում նոյն իրաւունքները, որ վայելում են հրեաները: Ահալա, հրեաները պրոֆէսոր Տրէյլէ դեռ չէ խօսել: Նրանից յետոյ իր խօսքի մի շատ տաղանդաւոր ատենակից, պ. Մայեր, բերեցաւ հրեայ: Նոյեմբերի 22-ի լանդտագի նիստի մէջ խօսեց հրեաներ Հալկեր, պալատական քահանայ: Նաուր գեղեցիկ կերպով կազմված էր, բայց լի էր սփռնեղով և պատմական անձնորոշումներով: Նրան պատասխանեց Բիկեր: Այս յիշեցրեց որ Աւստրիայում գերմանացիները հալածված են ունդարացիներով ու չէին եղել և գերմանացիները կը կորցնէին իրանց օտարահաւատակ ցեղակիցներին պաշտպանելու իրաւունքը, եթէ իրանց սեփական պետութեան մէջ իրանք էլ ուրիշներին հալածէին և խտրութիւն գնէին ցեղերի և դաւանութիւնների մէջ: Այդ նիստը աւելի կենդանի էր, քան թէ նախընթացները: Հակահրեական շարժումը հետաքրքրում է ամբողջ Գերմանիային: Նիւրբերգի քաղաքային խորհուրդը միաձայն հաւանում էր հրեաները հալածելու հրահրանքի մի ազդարարութիւն, որի մէջ սաստիկ պախարակում է հրեաների դեմ յարուցած հալածանքները: Նշանաւորն այն է որ Նիւրբերգի քաղաքային խորհուրդը ամբողջապէս բաղկացած է գերմանացի ազնուականներից: Բերլինի «National Zeitung» լրագիրը յայտնում է հակահրեական շարժման դեմ: Լրագիրը ասում է, որ մի կողմի ատելութիւնը և կրքերը կը սաստկացնեն միւս կողմի ատելութիւնն ու կրքերը: Ըմեն մարդ, քրիստոնեայ թէ հրեայ, աւելացնում է թէրթը, իրաւունք ունի յարգված և վարձատրված լինել իր արժանաւորութեան համեմատ, նոյնպէս ամեն անձ պէտք է դառնալ և դատապարտված լինի անհատապէս, առանց մի ամբողջ դասա-

կարգի պակասութիւնների ու սխալների պատասխանատւութիւնը կրելու: Ուրիշ կերպ չէր էլ կարող լինել ամեն տեղ կան խաւարատներ, կամ Տրէյլէի պէս առնաճիւղ և շահաւոր մարդիկ, բայց լուսաւորված Գերմանիայի մեծամասնութիւնը չէր կարող ընդունել մի բացառական, անորգար օրենք Գերմանիայի այն քաղաքացիների վերաբերութեամբ, որոնց ամբողջ յանձանքը միայն նրա մէջն է, որ նրանք մով սխալան կորսնին են պտտկանում:

ՆԱԽԻՆ ՏԵՄՈՒԹԻՒՆ
ՆԱԽԿ ՇՈՒՆԱԿԵՐԻՑ
7 նոյեմբերի
Թէ ինչ բարեբար աղցկեղծիւն ունի ամեն մի բարեկարգ ուսումնարան, դա մի պարզ ճակարակութիւն է, որ կարող է ոչ ինչ բացարարութեան լիակայն, միւս կողմից, ցաւալի է խոստովանել որ Շուլլերի բացմանը զիւրը ներկայումս չունի և ոչ մի ուսումնարան, որ ցուցանելու տեսանքով մանուկներին ուսման կարող: Թողնելը, ընթերցող, թատրոն, հասարակաց ընթերցարաններ, զբաղմունքներ երկուսն, հրապարակական դաստիարակութիւններ, որոնց մասին Շուլլերը անգամ հակացարկութեան չունի, վերջինս գուրկ է մնել անգամ ուսումնարանի անհրաժեշտ հարկաւորութեան գաղափարից: Այս օրերս Ա. և Ս. երկու երկտարարներ կամուրջով արական ուսումնարաններ ունենալ, քրեւելոյն ամեն միջոց մի մի սենեակ, որ աւելի նման է հաւաքոյնի, քան խիական ուսումնարանական շինութեան: Զուտալի է այդ սենեակների կերպարանք սենեակները են նեղ և խառն, պատուհանները կորոտած, յատակները չը տախտակած, օրակի հանգամանքներից խեղճ մանուկները միւս գուրում են ցրտից (մանաւանդ որ կրակ ամենին չէ վառվում) ու միւս ներս են չլուսւոյ յատակից բարձրանող փոշին, ու վնասում հետակայն իրանց թանգազին առողջութեանը: Այդ պարունակի դաստիարակման մասին խօսել անգամ աւելորդ է. դաստիարակչին կայանում է առհասարակ նրանում, որ մանուկները թուփակի նման անդրի անէին անմիտ երգեր, ինչպէս է լուսացաւ, լուսն է բարձր, ծիւղն է ծառի տնի և միւս բոլորներն նրանցիկ ի տես անարկի անորիկ, և կամ խառնաշփոթած ձևանայների փայլով անմիտ նախադասութիւններ անցնէին:

Առումնարան բանալու գործի մէջ, ինչպէս նաև գրեթէ ամեն բանի մէջ, հասարակ գիւղացին ոչինչ ձայն չունի, իսկ ապարդիւյցած հարստացողը բոլոր մեծի մասին բաւականաչափ է իր որոցը տաւարած վնասով, հազիւ մի քանիսն իրանք ուսումնասիրեան նպատակով իրանց որոցը թիփալու ուղարկած ունեն, զարմանայ չէ, որքան, որ գողութիւն, մարդապաշտութիւն, վաճառք կարծիք, դեղեր կրակի և այլ անարդարական անօրէն բուռնարարման են Շուլլերի մէջ, և փոխանակ անհետապաշտ, սուկանում են, ընդհակառակն, հեռանում:

Նոր եկած պոլիցիական պրիստա, Մամիկոնները, ասում են, մի քանի տեղական անձանց մօտ մի անգամ խօսելի է ուսումնարանի հարկաւորութեան մասին. տեսնելը այդ խօսակցու-

պ. Գաբրիելայի վրայ տարե Մ 12, գրեւորւած է
Հաղպատի համբեր. պ. Հաղպատից Կարգեցեալ
ժամ, իսկ Աստուգեցալու պ. Կրկեղ ԶԵՊԵՆԻ
խաւաքեալ. Վերջ խորհրդ. իր տարեին
Ներկայեցաւ մի փոքր համբերող կիտի ԽՀ
քան իր յաջորդ Վրայեցիայի քննութեամբ
հրաշքի գիւտը վաճառքի չէ հանել: